

Bogusława Skrzypczak

Biblioteka

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 24, 245-255

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BOGUSŁAWA SKRZYPCZAK

BIBLIOTEKA

Decyzję o powstaniu biblioteki muzealnej podjął Zarząd Kieleckiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Działalność każdego oddziału PTK określała „Ustawa” z roku 1906 zalecająca zakładanie i utrzymywanie biblioteki poświęconej krajoznawstwu i gałęziom z krajoznawstwem związanych¹. Zgodnie z ustawą w pierwszych latach działalności biblioteka gromadziła publikacje o charakterze krajoznawczym. W miarę wpływu do zbiorów muzealnych różnorodnych eksponatów, zaczęto rozszerzać tematykę księgozbioru o wydawnictwa dotyczące archeologii, numizmatyki, geografii, geologii, przyrody i turystyki. Opiekę nad zbiorami objął w 1908 roku kustosz muzeum Szymon Tadeusz Włoszek i pracę tę pełnił do 1933 roku.

Pierwszymi wpisami do zbiorów biblioteki były dary społeczeństwa kieleckiego. Prosił o nie kustosz Włoszek na łamach „Gazety Kieleckiej”². Kielczanie szybko odpowiedzieli na apel. Przekazano m.in. czasopisma „Kłosa” z lat 1865-1890, „Tygodnik Ilustrowany” z lat 1866-1878, „Bibliotekę Warszawską” z lat 1855-1858 oraz książki wydane w XIX w. o tematyce historycznej.

Przed I wojną światową księgozbiór trzykrotnie zmieniał lokum. W latach 1908-1910 książki zmagazynowane były razem z muzealiami przy ul. Wozniesieńskiej 10 (ob. ul. Mickiewicza), następnie przeniesiono je na ul. Bazarową 14 (ob. ul. Śniadeckich), gdzie mieściło się muzeum do 1913 roku. W 1913 roku przeniesiono je na ul. Leonarda 4. Tam znajdowały się do wybuchu II wojny światowej.

Kiedy w 1933 roku zmarł kustosz Włoszek, zbiorami biblioteki i wszelkimi pracami bibliotecznymi zajął się Sylwester Kowalczewski. Sprawozdania dotyczące biblioteki przedstawiał Komisji Rewizyjnej działającej przy Zarządzie Oddziału Kieleckiego PTK.

¹ Ustawa (Statut) Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, Warszawa 27 października 1906 r.

² „Gazeta Kielecka”, 1909, nr 36, s. 3

S. Kowalczewski w latach 30. XX wieku zorganizował pierwsze wystawy książek prezentujących zbiory biblioteki muzeum.

W okresie II wojny światowej księgozbiór dzielił wspólny los ze zbiorami muzealnymi. Kilkakrotnie przenoszony i ukrywany w różnych punktach miasta, uległ rozproszeniu, niektóre egzemplarze przepadły bezpowrotnie. W 1945 roku zbiory biblioteki zgromadzono w nowej siedzibie muzeum (Muzeum Świętokrzyskiego od 1945 r.) przy pl. Partyzantów (obecnie Rynek). Biblioteka zajmowała początkowo jedno pomieszczenie. W miarę zwiększania się księgozbioru, starano się rozszerzać powierzchnię magazynów.

Obecnie biblioteka muzealna (od 1975 roku Muzeum Narodowego) znajduje się nadal w budynku przy Rynku. Zajmuje sześć pomieszczeń:

- 1 – czytelnia, dział opracowania i informacji (30,90 m)
- 2 – magazyn książek (31,46 m)
- 3 – magazyn książek i czasopism (39,70 m)
- 4 – magazyn książek i czasopism (13,10 m)
- 5 – magazyn starodruków, druków XIX w., druków rzadkich i mikrofilmów (26 m)
- 6 – magazyn katalogów wystaw (10,50 m)

W 2006 roku zbiory biblioteki przekroczyły liczbę 40 tys. egzemplarzy.

GROMADZENIE ZBIORÓW

W pierwszych latach istnienia biblioteki, zbiory pochodziły głównie od darczyńców. Znikome zakupy dokonywano z funduszy Zarządu Głównego PTK przesyłanych do Kielc z Warszawy. Po II wojnie kupowano w księgarniach i antykwariatach. Nabywano również książki i albumy od oferentów prywatnych po uprzednim zatwierdzeniu przez Komisję Zakupów działającą przy muzeum.

Kiedy w 1971 roku, muzeum otrzymało na swoją siedzibę – pałac biskupów krakowskich, tematykę gromadzonego księgozbioru poszerzono o dziedziny dotyczące: architektury, historii sztuki, malarstwa, rzemiosła artystycznego i rzeźby. Wówczas zakupiono *Dictionnaire des Peintres, Sculpteurs, Dessinateurs et Graveurs* E. Benezita, Paris 1976, t. 1-10, który dołączył do nabytych w latach 60. *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler* Ulricha Thieme i Felixa Beckera, t. 1-37, Leipzig 1963-1964, oraz *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler* H. Vollmeira, t. 1-6, Leipzig 1967.

Wydawnictwa zagraniczne były m.in. kupowane na Międzynarodowych Targach Książki w Warszawie. Czasopisma naukowe prenumerowano w Ośrodku Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN w Warszawie, potem Domu Handlowym Nauki, obecnie Drukarni Narodowej oraz Świętokrzyskim Oddziale „Ruch” w Kielcach. Biblioteka posiada zbiór czasopism polskich naukowych i popularnonaukowych. Na uwagę zasługują: „Ziemia” (1910-1939), „Kosmos” (1912-1992), „Z Otchłani Wieków” (pierwsze numery z 1926 roku do 1988 roku), „Biuletyn Historii Sztuki” (1934-2008), „Lud” (1946-2008), „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” (1953-2008), „Wiadomości Archeologiczne” (1920-1995), „Etnografia Polska” (1959-2007).

Zakupy dokonywane są również przez Internet, w ośrodkach wydawniczych, ewentualnie hurtowniach. Od kilkunastu lat, niektórym oficyom wydawniczym udostępniane są materiały muzealne dotyczące zbiorów muzeum (głównie do celów ilustracyjnych). Zgodnie z zawieranymi umowami muzeum otrzymuje gratisowe

egzemplarze publikacji. W ten sposób do biblioteki muzeum trafia kilkanaście książek rocznie.

Drugą formą powiększania księgozbioru jest wymiana międzymuzealna. Pozwala ona na nieodpłatne pozyskiwanie wydawnictw innych placówek muzealnych i naukowych, częstokroć o wysokiej cenie rynkowej. Zapoczątkowano ją w 1964 r. wysyłając sygnałnie 80 egzemplarzy 1 tomu „Rocznika Muzeum Świętokrzyskiego” (dalej Rocznik MŚ). W miarę wydawania i rozsyłania własnych wydawnictw, biblioteka zaczęła otrzymywać coraz więcej publikacji wymiennych. Dane prezentuje tabela

LATA	Ilość egz. otrzymanych w ramach wymiany	LATA	Ilość egz. otrzymanych w ramach wymiany	LATA	Ilość egz. otrzymanych w ramach wymiany
1964	26	1979	350	1994	365
1965	103	1980	348	1995	123
1966	140	1981	166	1996	179
1967	129	1982	410	1997	161
1968	214	1983	322	1998	101
1969	333	1984	272	1999	475
1970	247	1985	106	2000	598
1971	314	1986	427	2001	355
1972	259	1987	138	2002	438
1973	316	1988	113	2003	482
1974	181	1989	264	2004	302
1975	387	1990	249	2005	313
1976	380	1991	154	2006	175
1977	285	1992	349	2007	361
1978	529	1993	261	2008	377

Źródło: Inwentarze BMNKi z lat 1964-2008; Kartoteka ewidencji wymiany z lat 1964-2008

W ciągu tych lat biblioteka prowadziła wymianę ze 126 muzeami i 42 ośrodkami naukowymi w kraju. Były to muzea Narodowe, Okręgowe, Regionalne, Biura Wystaw Artystycznych, Galerie, Biblioteki Uniwersyteckie, Towarzystwa i Biblioteki Naukowe. Obecnie stałą wymianą biblioteka obejmuje 84 muzea i 27 ośrodków krajowych. Wydawnictwa, które otrzymujemy to: katalogi wystaw i zbiorów muzealnych, roczniki, opracowania monograficzne, przewodniki.

Wymiana wydawnictw prowadzona jest również z muzeami zagranicznymi, których w przeszłości było 31, obecnie 15. Wśród nich najwięcej jest muzeów czeskich

(Brno, Praga, Opawa) i węgierskich (Budapeszt, Székesfehérvár, Veszprém). Są to najwcześniejsze kontakty wymienne z lat 60., które dotrwały do dziś. W latach późniejszych nawiązano kontakt z Niemcami, Słowenią, Wielką Brytanią i Holandią.

Biblioteka muzealna była wielokrotnie zasilana darami osób prywatnych.

Dary otrzymane do 1950 zostały szczegółowo opracowane w Roczniku MNKi³.

Unikatowe materiały naukowe w 1974 roku podarowała prof. Jadwiga Kobendza, wdowa po znanym botaniku i geografie prof. dr. Romanie Kobendzy. Przekazane materiały zawierają prace profesora na temat roślinności Gór Świętokrzyskich oraz regionu świętokrzyskiego.

W tym samym roku znany kielecki bibliofil, Klemens Makowiecki, przekazał bibliotece swój księgozbiór liczący ponad 900 pozycji.

Największą ilość darów przyniosły nam pierwsze lata XXI wieku.

W 2000 roku przyjęto do zbiorów ponad sto egzemplarzy druków pochodzących z daru doc. Katarzyny Pawłowskiej, związanych z życiem i działalnością geologiczną jej ojca Jana Czarnockiego i samej ofiarodawczyni.

Cenne są wydawnictwa (180 egz.) przekazane przez Mariana i Irenę Ney-Bigo z Los Angeles (książki z XIX w. wydane w Polsce i polonica z XX w.).

Dyrektor Muzeum Narodowego w Kielcach, prof. Krzysztof Urbański przekazał bibliotece 179 druków.

Państwo Kazimiera i Andrzej Zapałowie w 2003 r. ofiarowali 66 albumów malarstwa oraz wydawnictw regionalnych, pochodzących z ich prywatnych zbiorów.

W 2004 państwo Maria i Jerzy Łosiowie podarowali 120 egz. książek związanych z rzemiosłem artystycznym, głównie z ceramiki.

Wśród ofiarodawców nie zabrakło również instytucji. Ciekawy zespół książek biblioteka otrzymała w 2005 i w 2006 roku od Biura Wystaw Artystycznych w Kielcach. Są to książki niemieckojęzyczne, wydane przed 1939 rokiem, dotyczące historii sztuki (84 egz.).

Na szczególną wdzięczność zasługują dary autorskie, w które wzbogacana była biblioteka na przestrzeni lat swojego funkcjonowania. Przekazali nam swoje publikacje m.in.: Tomasz Wągrowski, Danuta Paprocka, Kazimiera Zapałowa, Emilia Zapała, Jerzy Fijałkowski, Jarosław Leszczyński, Krzysztof Urbański, Marian Rehorowski, Kazimierz Bielenin, Jan Sławomir Samek.

EWIDENCJA

Pierwsze wpisy do inwentarzy bibliotecznych dokonywali, wzmiankowani już Szymon T. Włoszek w latach 1908-1933, Sylwester Kowalczewski w okresie 1933-1939. Po II wojnie światowej wpływy biblioteczne wpisywane były do ksiąg muzealnych łącznie z innymi muzealiami. W 1951 podjęto decyzję o założeniu odrębnych inwentarzy dla biblioteki. Od 1983 rozdzielono ewidencję i obecnie biblioteka posiada odrębne inwentarze dla: druków zwartych, czasopism, katalogów wystaw, map i mikrofilmów i materiałów audiowizualnych.

Wzrost zbiorów BMNKi w latach 1963-2005 (druki zwarte, czasopisma, katalogi wystaw, mapy)

³ Podpłóńska E., *Zbiory Biblioteki Muzeum Narodowego w Kielcach – jej rodowód oraz darczyńcy*, w: Rocznik MNKi, t. 22, 2006, s. 27-58

ROK	Ilość egz.	ROK	Ilość egz.
1963	4700	1988	29902
1965	7511	1991	33265
1967	8640	1993	34315
1968	9211	1997	36629
1969	10239	1999	37403
1970	10483	2003	41262
1973	14040	2005	41807
1974	15020	2006	42352
1977	21051	2007	44104
1983	26560	2008	46192

UKŁAD KSIĘGOZBIORU

W 1965 księgozbiór uporządkowany został wg systemu dziesiętnego i taki stan trwa do dziś. W latach 80. XX w. każdy dział dostał swoje literowe oznakowanie, dzięki temu wpływające wydawnictwo ma swoją przynależność do konkretnego działu. W obrębie działu księgozbiór ułożony jest alfabetycznie wg autorów lub tytułów.

W 1968 wydzielono z ogólnego zbioru katalogi zbiorów muzealnych i katalogi wystaw, umieszczając je w specjalnie na ten cel przygotowane pudła przydzielone dla konkretnych muzeów i instytucji, z którymi biblioteka prowadziła wymianę wydawnictw muzealnych. Taki układ trwał do 1995 roku. W miarę powiększających się zbiorów zaistniała potrzeba innej formy przechowywania. Kupiono wtedy regały szafkowe o większej objętości, które pozwoliły na bardziej racjonalny układ (topograficzny) katalogów.

W 1975 wydzielono wydawnictwa periodyczne z ogólnego księgozbioru i ułożono je alfabetycznie według tytułów.

KATALOGOWANIE

Katalogowanie zbiorów bibliotecznych rozpoczęto w 1916 r. i kontynuowano je w okresie międzywojennym⁴. W bibliotece kieleckiego muzeum PTK zastosowano „katalog kartkowy klamrowy”. Był to najbardziej rozpowszechniony w przedwojennych bibliotekach katalog biblioteczny. Składał się z kart o formacie 75x165 mm. Zalety katalogu opisywała Jadwiga Bornsteinowa *...ujęcie kartek w klamrę niklowaną, otwieram za pomocą klucza, ma tę wyższość nad prostym związaniem kartek, że klamra lepiej zabezpiecza katalog przed rozpadnięciem się w razie nieostrożnego*

⁴ „G.K.”, 1916, nr 58, s. 2

rzucenia go na podłogę i że wkładanie kartek odbywa się szybciej przy otwieraniu i zamykaniu kłamry niż przy rozwiązywaniu tasiemki⁵.

W zbiorach biblioteki muzeum zachowało się 250 kart katalogu kartkowego kłamrowego dotyczącego wydawnictw z lat 1760-1950. Możemy sądzić, że był on kontynuowany do 1950 roku. W późniejszym czasie przystąpiono do sporządzania katalogu kartkowego, tj. na kartach formatu 75x125 mm (tzw. format międzynarodowy). Od 1965 uzupełniano katalog alfabetyczny i systematyczny, szczególnie o pozycje dotyczące etnografii i archeologii. W 1965 katalogi objęły 6300 tytułów książek oraz 25 tytułów czasopism⁶. Od 1974 roku katalogowaniem zbiorów bibliotecznych zajmowały się Katarzyna (Oleszek) Otwinowska, która uzupełniła katalog dotyczący tematyki architektury i Anna Lewicka uzupełniająca katalog wydawnictw regionalnych. Od 1984 roku katalogami bibliotecznymi i opracowaniem katalogowym zbiorów zajmuje się Bogusława Skrzypczak.

Aktualnie biblioteka muzeum posiada katalog alfabetyczny (druków zwartych, czasopism, wydawnictw ciągłych) i systematyczny oraz katalog komputerowy, który rejestruje nowości wydawnicze od 2004 roku. Corocznie, w miarę możliwości, opracowywane są również wydawnictwa wcześniej nabyte (książki, czasopisma i katalogi). Opracowanie obecne oparte jest o przepisy wydane przez Polski Komitet Normalizacji, Miar i Jakości a opracowane przez Bibliotekę Narodową w Warszawie. Katalog komputerowy tworzony jest w programie MAK, opracowanym przez Bibliotekę Narodową. Bazy danych zawierają 3508 dokumentów (książki i czasopisma wraz z zasobami).

UDOSTĘPNIANIE KSIĘGOZBIORU

Od 1923 roku istniała czytelnia utworzona przy bibliotece. Działała z przerwami do 1939 roku. Książki na zewnątrz wypożyczano członkom Oddziału miejscowego PTK, o czym świadczy zachowany poszyt założony w 1912 roku i doprowadzony do 1939 roku⁷. Problemy z uzyskaniem pomieszczeń przeznaczonych na czytelnię w okresie powojennym trwały długo. Własne pomieszczenie biblioteka otrzymała w 1964 roku, po zakończeniu przebudowy i modernizacji budynku przy pl. Partyzantów 3-5 (obecnie Rynek). Zaplanowano stosunkowo dużą powierzchnię dla biblioteki i czytelni. Niestety z niewiadomych przyczyn nie doszło do zorganizowania czytelni. Biblioteka dostała tylko jedno pomieszczenie (50 m), w którym wydzielono kąciak czytelniany dla 2 osób. W wypadku większej frekwencji, księgozbiór udostępniano w pomieszczeniach innych działów Muzeum Świętokrzyskiego lub w czytelni Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej. W planie perspektywnym pracy biblioteki na lata 1972-1985 powstała koncepcja przeniesienia biblioteki do zabudowań pałacowych, niestety nie doszło do jego realizacji. W 1975 uzyskano pomieszczenie dla czytelni z sześcioma miejscami dla czytelników. Jednakże i ten lokal szybko zagałęcił się przybywającym księgozbiorem.

W 1983, kiedy dyrekcja muzeum przeniosła się do wyremontowanych pomieszczeń w skrzydle południowym pałacu biskupiego, opuszczone pomieszczenia przekazano bibliotece.

⁵ J. Bornsteinowa, *Jak urządzić bibliotekę szkolną i domową*, Warszawa 1927, s. 29

⁶ Sprawozdanie z działalności biblioteki w 1965 roku

⁷ „Kontrola książek wypożyczonych” rkp. k. 11. sygn. MNKi/H/148

W 1994 odrębne pomieszczenie magazynowe otrzymały zbiory katalogów wystaw. W 2003 większe dodatkowe pomieszczenie uzyskano dla tzw. zbiorów specjalnych (26 m). Na korytarzu prezentowane są cyklicznie wydawnictwa, które nadchodzą do biblioteki w ramach wymiany międzymuzealnej.

Pracownikom muzeum, księgozbiór wypożycza się na zewnątrz, na podstawie regulaminu wypożyczalni biblioteki, który ustalany jest przez dyrekcję muzeum. Pracownicy są podstawową grupą czytelniczą, dla której księgozbiór jest warsztatem pracy naukowo-badawczej, dokumentacyjnej i ekspozycyjnej.

Inną formą udostępniania książek jest wypożyczanie międzybiblioteczne, głównie dla pracowników innych muzeów, jak również udostępnianie zbiorów biblioteki innym instytucjom kulturalnym.

Czytelnicy z zewnątrz korzystają z zasobów biblioteki w czytelni, która jest czynna we wtorek i czwartek w godzinach funkcjonowania muzeum. Zbiory biblioteki MNKi cieszą się popularnością wśród czytelników spoza muzeum. Tę grupę czytelniczą stanowią studenci uczelni kieleckich oraz pracownicy nauki.

Funkcjonowanie Czytelni Biblioteki Muzeum Narodowego w Kielcach w latach 1970-2008

Lata	Ilość odwiedzin	Ilość udostępnionych wydawnictw	Lata	Ilość odwiedzin	Ilość udostępnionych wydawnictw
1970-1974	1668	6502	1990-1994	347	982
1975-1979	893	2550	1995-1999	945	3734
1980-1984	745	1474	2000-2004	1752	8111
1985-1989	738	900	2005-2006	570	3571
			2007-2008	562	1803

Źródło : Dokumentacja BMNKi. Sprawozdania i statystyka z lat 1970-2008

Jak wynika z powyższej tabeli w funkcjonowaniu czytelni wystąpiły duże wahania i różnice w ilości odwiedzin i udostępnionych wydawnictw. Liczby wyżej przedstawione należy rozpatrywać w kontekście prac wewnętrznych biblioteki mających na celu porządkowanie księgozbioru, inwentaryzacji oraz prac remontowo-budowlanych prowadzonych w pomieszczeniach bibliotecznych.

KONSERWACJA KSIĘGOZBIORU

W ciągu kilku dziesięcioleci biblioteka podejmowała różne działania w celu zabezpieczenia księgozbioru i jego konserwacji. Prace te objmowały najczęściej udostępnianą „Gazetę Kielecką”, której zbiór w bibliotece MNKi należy do największych w Kielcach. Prace konserwatorskie przeprowadzone zostały w latach 1981-1986. Zabezpieczono 16 roczników tej unikatowej gazety, (głównie z XIX-wieku). Zadania tego podjęła się Hanna Reczko – konserwator papieru.

Z inicjatywy Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Pedagogicznej, w latach 90. XX w. podjęto akcję zmicrofilmowania wszystkich roczników. Prace te wykonały Zakład Reprografii Biblioteki Narodowej oraz

Oddział Mikrografii i Fonografii Biblioteki Jagiellońskiej. Zmikrofilmowano również egzemplarze niektórych czasopism regionalnych „Radostowy” z lat 1936-1939, „Kurieria Kieleckiego” z lat 1912-1913 i „Echa Kieleckie” z lat 1905-1906.

Do prac zabezpieczających księgozbiór należy również oprawa introligatorska wykonywana głównie dla czasopism oraz druków zwartych, bardzo zniszczonych.

WYSTAWIENICTWO

Pierwsza wystawa zbiorów bibliotecznych miała miejsce w 1926, nosiła nazwę *Wystawa książki polskiej*. Pokazano na niej starodruki, wydawnictwa XIX-wieczne oraz wydawnictwa kieleckich oficyn. Drugą prezentację zbiorów muzealnych zorganizowano w 1935 roku. Eksponowano wówczas druki XVI-wieczne – dzieła Marcina Bielskiego, Jana Kochanowskiego, Sebastiana Petrycego i in. Na ekspozycji prezentowano również utwory pisarzy XVIII-wiecznych oraz egzemplarze konstytucji i diariuszy sejmowych. Organizatorem wystawy był Sylwester Kowalczewski.

W 1972 biblioteka muzealna brała udział w przygotowaniu i organizacji trzech wystaw:

- *Książka i czasopisma współczesnych Kielczan*, Wojewódzki Dom Kultury w Kielcach – wrzesień
- *Jan Brożek z Kurzelowa pierwszy polski biograf Mikołaja Kopernika*, Dom Kultury w Kurzelowie – organizator Włoszczowskie Towarzystwo Krzewienia Kultury. Z tej okazji wydano przewodnik po wystawie pióra Czesława Erbera *Jan Brożek z Kurzelowa. Przewodnik po wystawie*, Włoszczowa 1972
- *Kolekcje ekslibrisowe kielczan*, wystawa zapoczątkowała stały cykl kamealnych imprez poświęconych małym formom graficznym, w szczególności ekslibrisom. Dziewięciu kieleckich kolekcjonerów zaprezentowało na niej znaki książkowe ze swoich zbiorów.

Wszystkie wystawy przygotował kierownik biblioteki Czesław Erber.

W 1973 biblioteka była organizatorem dwóch wystaw ekslibrisów. Od 8 maja do 28 czerwca pokazano wystawę przygotowaną przez Czesława Erbera *Ekslibrisy polskich bibliotek powszechnych ze zbiorów Barbary i Czesława Erberów* (pl. Partyzantów).

W Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego urządzono wystawę ekslibrisów Zygmunta Waśniewskiego z Wrocławia z okazji wykonania przez tego artystę znaku książkowego dla wspomnianego muzeum.

Wszystkie następne przedsięwzięcia dotyczące wystaw były przygotowywane przez kierownika biblioteki Elżbietę Podpłońską. W kolejnych latach biblioteka współpracowała w przygotowaniu wystaw *Pamiętki powstania styczniowego* oraz *Jan Czarnocki – geolog ziemi kieleckiej* (1983).

Na wystawie *Spółeczność żydowska w Kielcach* w 1989 roku zaprezentowano wydawnictwa pochodzące z przedwojennych księgarń żydowskich działających na terenie Kielc, znajdujących się w zbiorach biblioteki muzealnej.

W maju 1991 30 egz. starodruków wystawiono na wystawie *Konstytucja 3 Maja. 200 lat tradycji*. Do wystawy *Pokolenie nadziei* (1993) przygotowano i udostępniono wydawnictwa związane z historią drukarstwa i księgarstwa kieleckiego.

W 1994 wypożyczono do Muzeum Niepodległości w Warszawie pięć druków na wystawę biograficzną poświęconą Stefanowi Żeromskiemu. W roku 2000 wybrane egzemplarze ze zbiorów bibliotecznych prezentowano na ekspozycjach muzealnych. W marcu na wystawie poświęconej adaptacji filmowej *Pana Tadeusza* ekspozycje

nowano pierwsze wydanie poematu z 1858 roku, wraz z materiałami objaśniającymi jego powstanie, w lipcu na wystawie *Ornamenta Ecclesiae* prezentowano dzieło Mariusa Nizoliusa *Thesaurus Ciceronianus* (1583), sporządzając krótką notę do katalogu.

W 2003 roku do celów ekspozycyjnych udostępniono 39 egz. na wystawę poświęconą darowi Państwa Mariana i Ireny Ney-Bigo oraz 16 egz. na ekspozycję zbiorów Popielów z Kurozwek do Muzeum Historyczno-Archeologicznego w Ostrowcu Świętokrzyskim.

Do wystawy *W dawnych Kielcach* (2005) przygotowano materiały dotyczące filmów, które wyświetlano w przedwojennych kinach kieleckich.

W ramach współpracy z Wojewódzką Biblioteką Publiczną w Kielcach, udzielono pomocy w organizacji wystawy *Biblioteka Klasztoru na Świętym Krzyżu* – 1-18 maja 2006. W tymże roku ze zbiorów biblioteki zorganizowano małą wystawę wydawnictw regionalnych, towarzyszącą ekspozycji *Region Świętokrzyskie, człowiek i środowisko* – czerwiec-październik – sale muzeum przy ul. Orlej.

W 2008 roku, jubileuszowym dla muzeum, zbiory biblioteczne uczestniczyły w czterech wystawach. Na styczniowej wystawie czasowej poświęconej *Pamiętkom powstania styczniowego* pokazano wydawnictwa XX-wieczne, dotyczące tego okresu historycznego. Szczególną uwagę położono na walory ilustracyjne prezentowanych druków. Na wystawę *Donatorzy Muzeum Narodowego w Kielcach* wybrano 50 egzemplarzy pochodzących z darów Ludwika Wiktora Kielbassa, Jana Czarnockiego, Katarzyny Czarnockiej-Pawłowskiej oraz Ireny i Mariana Ney-Bigo. Sporządzono również noty do towarzyszącego wystawie katalogu.

W maju 2008 w związku z ekspozycją *Początki...* ukazującą pierwsze lata działalności muzeum kieleckiego w okresie 1908-1939, po raz pierwszy, zwiedzający mogli obejrzeć książki z prywatnej biblioteki założyciela muzeum Szymona T. Włoszka (m.in. druki z dedykacjami) oraz jego prace autorskie, które ukazały się drukiem przed 1933 rokiem. We wrześniu na jubileuszowej wystawie *Najcenniejsze zabytki Muzeum Narodowego w Kielcach* zorganizowanej w pałacu biskupów krakowskich oraz w budynku muzeum przy ul. Orlej, ze zbiorów biblioteki ekspozowano druki z XVII, XVIII wieku związane z fundatorem pałacu Jakubem Żadzikiem, wydawnictwa XIX-wieczne ukazujące architekturę pałacu oraz czasopisma z początku XX w. („Chimera”, „Sztuka”).

W pomieszczeniach przy ul. Orlej na ekspozycji znalazły się mapy i wydawnictwa z XIX i początków XX wieku o tematyce archeologicznej, geologicznej i etnograficznej związane z historią regionu. I tym razem również opracowano noty do katalogu. Obie ekspozycje objęły 40 egzemplarzy pochodzących z biblioteki Muzeum Narodowego w Kielcach.

PRACOWNICY BIBLIOTEKI

- Zofia Stobiecka – 1 stycznia 1961 - 30 września 1963, kierownik biblioteki – historyk sztuki, absolwentka Uniwersytetu Warszawskiego
- Elżbieta Siudowska – 1963 - 31 sierpnia 1965 – kierownik biblioteki
- Czesław Erber – 1 września 1965 - 31 grudnia 1973, kierownik biblioteki – absolwent Wyższej Szkoły Ekonomicznej i studium bibliotekarskiego; studia bibliotekoznawcze na Uniwersytecie Wrocławskim
- Hanna Poniewierka – 1 listopada 1971 - wrzesień 1973 – wykształcenie średnie

- Elżbieta Podpłońska – 1 października 1973 – do dziś, kierownik biblioteki – absolwentka Wyższej Szkoły Nauczycielskiej w Kielcach – filologia polska z historią, Akademii Pedagogicznej w Krakowie – bibliotekoznawca, absolwentka podyplomowego Studium Muzeologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego
- Katarzyna Otwinowska – 14 stycznia 1974 - 7 czerwca 1984 – wykształcenie średnie, studium bibliotekarskie WBP
- Anna Lewicka – 1 lutego 1976 - 31 sierpnia 1984 – absolwentka Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach – pedagog kulturalno-oświatowy, podyplomowego Studium Muzeologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, p.o. kierownika biblioteki (1 stycznia 1982 - 15 grudnia 1982)
- Wiesław Lipka – 16 grudnia 1982 - 15 stycznia 1986, kierownik biblioteki – filolog, absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego
- Bogusława Skrzypczak – 1 listopada 1984 do dziś - bibliotekoznawca, absolwentka Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach oraz podyplomowego Studium Muzeologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego
- Anita Pawlak – 2 listopada 1985 - 31 maja 1986 – wykształcenie średnie
- Ewa Jastrzębska – 15 maja 1986 - 31 września 1986 – historyk sztuki, absolwentka Uniwersytetu Wrocławskiego
- Monika Lewicka – 22 stycznia 1987 - 14 stycznia 1992 – wykształcenie średnie, studium bibliotekarskie WBP

PUBLIKACJE PRACOWNIKÓW BIBLIOTEKI

(wybór)

1. Erber Cz., *Dzieje i produkcja drukarstwa kieleckiego w latach 1818-1855*, w: „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego” (dalej Rocznik MŚ) t. 8, s. 65-150
2. Erber Cz., *Jan Brożek z Kurzelowa – pierwszy polski biograf Mikołaja Kopernika*, w: Rocznik MŚ t. 9, 1975, s. 247-274
3. Erber Cz., *W obronie polskości Mikołaja Kopernika. Z tradycji kopernikowskich Kielecczyny pierwszej połowy XIX stulecia*, w: Rocznik MŚ t. 9, 1975, s. 213-245
4. Podpłońska E., *Zbiory Biblioteki Muzeum Narodowego w Kielcach – jej rozwój oraz darczyńcy*, w: Rocznik MNKi t. 22, 2006, s. 27-58
5. Skrzypczak B., *Bibliografia zawartości Rocznika Muzeum Narodowego w Kielcach*, 2008

BIBLIOGRAFIA

1. Bornsteinowa J., *Jak urządzić bibliotekę szkolną i domową*, Warszawa 1927
2. „Gazeta Kielecka”, 1909 nr 36
3. „Gazeta Kielecka”, 1916 nr 58
4. „Kontrola książek wypożyczonych”, rkp. k. 11. sygn. MNKi/4/148
5. Podpłońska E., *Zbiory Biblioteki Muzeum Narodowego w Kielcach – jej rozwój oraz darczyńcy*, w: Rocznik MNKi, t. 22, 2006, s. 27-58
6. Sprawozdanie z działalności biblioteki w 1965 roku
7. Ustawa (Statut) Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, Warszawa 27 października 1906 r.

B. Skrzypczak

LIBRARY

Decision about establishing museum library was made by the Board of Kielce Branch of the Polish Sightseeing Society. First entries in the inventory book were the 19th-century magazines given to the library by Kielce inhabitants. Those people answered to the appeal by a museum curator Szymon T. Włoszek, who was the first museum librarian. There were, among others, such titles as: „Kłosa” (1865-1890), „Tygodnik Ilustrowany” (1866-1878) and „Biblioteka Warszawska” (1855-1858).

In the years 1908-1939 the library was gathering publications about sightseeing, archeology, history, geology and nature.

After the Second World War book collection was handed over to the reactivated Świętokrzyskie Museum (since 1975 the National Museum).

Since 1971, when former Cracow bishops' palace became acquired for exposition purposes, book collection has been being complimented with publications about architecture, history of art, painting, decorative art and sculpture.

Since 1963 the library has exchanged museum publications with scientific institutions and museums from Poland and abroad. In 2008 there were 46 000 volumes in the collection.

The basic readers are workers of the museum who may borrow books to take away. Readers from the outside of the museum read books in the reading-room.